

О. А. Іванюк, студентка (*ХНУРЕ, Харків*)

О. О. Гладченко, студент (*ХНУРЕ, Харків*)

В. Л. Циганенко, канд. філол. наук, доцент, зав. кафедри українознавства (*ХНУРЕ, Харків*) – науковий керівник

УКРАЇНСЬКА ХУДОЖНЯ ЛІТЕРАТУРА В РОКИ ВІЙНИ (1941–1945)

Війна сколихнула радянську українську літературу, як могутній грім, сколихнула і скликала на бій. Заграви й великі пожежі, вибухи бомб над головами мирних людей, дороги війни, вкриті вирвами та розбиті могутніми танками, вбиті й поранені невинні люди, перші повішені німцями на безлюдних міських площах – уся страшна і кривава історія найбільшої битви в історії людства знайшла хоч невеликий, але яскравий відбиток в українській художній літературі. На початку війни в Києві, як і в інших містах, ночі були грізні й неспокійні. Потяги відходили на захід. Обгорнуті брезентами на величезних платформах рухалися потоки знаменитих танків «КВ» і «Т-34» на захід. Пил старовинних українських доріг, знятий сотнями тисяч солдатських чобіт та великою кількістю танків, не встигав осідати за ніч. У бій ішли полки за полками, дивізії за дивізіями, армії за арміями. У колодязях не вистачало води, щоб напоїти людей і тварин та залити карбюратори машини. Боєприпаси величезними горами лежали на станціях, на степових дорогах. Армії забирали їх за одну ніч, і на їх місці зростали нові, ще більші гори. Не можна було знайти бодай клаптика землі, не обпаленого війною.

Кожна людина України ненавиділа німецьких загарбників. Не обійшла стороною війна й письменників, які, як один, стали солдатами з першої хвили війни. Поети, прозаїки, драматурги йшли боротися з ворогом не тільки за допомогою пера, а й одягали шинелі та брали до рук зброю і разом з тисячами добровольців їхали на фронт. Серед них були Олександр Корнійчук, Андрій Головка, Микола Бажан, Іван Ле, Леонід Первомайський, Петро Дорошко, Олекса Десняк, Кость Герасименко, Сергій Воскресенко, Юрій Шовкопляс, Степан Крижанівський, Любомир Дмитерко, Анатолій Шиян тощо.

Настала сувора та грізна година. Смертельна небезпека нависла над головою людей та вітчизни. Кожний з письменників мав можливість підтвердити, як гаряче й глибоко він любить свій народ, свою рідну землю та своїх вождів.

Незважаючи на перші поразки від битв з ворогом, кожен бачив перемогу, що рухається назустріч хоробрим. У тяжкі часи зневіри треба було мати силу духу й натхнення, щоб за допомогою слова підтримати, надихнути на тяжкий, тернистий шлях до тріумфу.

За час війни цю важку ношу несла саме українська поезія, що посіла перше місце серед інших жанрів літератури. Кожан подія, навіть незначна на перший погляд, знайшла своє відображення в літературі: ліриці й епосі, баладі й агітці, бойовому лозунгу і сатиричній строфі, пісні й поемі, віршованій повісті і романі.

Для підтримання бойового духу й сприяння рішучих дій при веденні боротьби з ворогом спочатку твориться коротка бойова пісня, віршовий заклик, агітація, полум'яний марш. Але пізніше до поезії додаються інші жанри. Усі події, стосунки переносяться на папір, де постають герої з різноманітними людськими стосунками в усій складності й глибині. Усе переплітається та оживає: трагічне, смішне, грізне, веселе, спокійне та бентежне. Усі позитивні риси характеру передаються за допомогою почуттів. Усе пережите письменниками переноситься на папір зразу, не відкладаючи на потім.

Творчість Юрія Яновського, особливо його новели, наповнені гордістю за український народ, за його любов до України та внесок у перемогу в Другій світовій війні. Крім згаданого письменника велику роль у піднесенні бойового духу та оспівування хоробрості вояків відіграли Андрій Головка, Юрій Смолич, Іван Ле, Петро Панч, Семен Скляренко, Натан Рибак, Олекса Кундзич, Вадим Собко, Василь Кучер, Анатолій Шиян, Леонід Смілянський.

Крім письменників, що пройшли війну й повернулися у мирне життя творити прекрасне, є багато митців, які, захищаючи нашу рідну землю від ворожої навали, так і залишилися на полі бою, перекриваючи шлях ворогам. Це: Яков Качура, Олекса Десняк, Костянтин Герасименко, Ігорь Муратов, Леонід Зимний, Микола Трублаїн тощо.

Прозові твори створюються на основі подій, що, у свою чергу, творить історію народу. Пройде небагато часу, і письменники почнуть писати про події, що стануться, передбачати майбутнє народу. У творах будуть описані не тільки трагічні сторінки війни, а й буде змальована людина проста, розумна, зі своїми мріями й переживаннями, з кристалево чистою та неповторною любов'ю до свого народу, до своїх близьких. Один великий творець колись сказав: «Історія обирає в герої завжди особу значну, яка мала зв'язок, відносини і зіткнення з безліччю інших людей, подій і явищ, навколо якої повинен створюватись весь її вік та час, коли вона жила. Епопея охоплює не окремі риси, а всю епоху, в якій існував герой зі способом думок, вірувань, умінь і навіть знань, яких досягло в той час людство. Весь світ на величезному просторі висвітлюється навкруги самого героя».

Література

1. Бахтин М. М. Формы времени и хронотопа в романе. Очерки по исторической поэтике / М. М. Бахтин // Вопросы литературы и эстетики. – М. : Худож. лит., 1975. – С. 234–407.
2. Вздутьська Валентина. Сучасні стратегії прочитання «Потерчат» В. Рутківського [Електронний ресурс] / Валентина Вздутьська. – Режим доступу: <http://www.chl.kiev.ua/key/Books/ShowBook/103#3>
3. Гаврош Олександр. Характерник літературного степу [Електронний ресурс] / Олександр Гаврош. – Режим доступу до статті: <http://litakcent.com/2011/02/02/haraktemyk-literatur-noho-stepu/>
4. Дерманський О. Бабуся оголошує війну / Олександр Дерманський. – Вінниця: Вид-во «Теза», 2006. – 154 с.